

با سازمان مردم نهاد آشنا شویم

دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری خراسان جنوبی

سازمان مردم نهاد ؛ یک سازمان غیردولتی و غیرانتفاعی عام المنفعه است که از تجمع افراد داوطلب با اهداف انسان دوستانه، تعاونی و غیرانتفاعی که خودشان را با شرایط گروه های معینی در درون جامعه هماهنگ می کنند؛ تشکیل می شود. این سازمان ها در سطح محلی، ملی و بین المللی بر طبق قوانین هر کشور تشکیل و سازمان می یابند.

فعالیت سازمان های مردم نهاد که از آن به عنوان سمن ها یاد می شود، در سال های گذشته و در عرصه های مختلف فزونی یافته است. سازمان هایی که همان طور که از نامشان پیداست، با هدف کمک برای حل مشکلات جامعه راه اندازی شده و در مواردی چون آسیب های اجتماعی و زیست محیطی، گستره بیشتری یافته است. در اسلام بر اصل مشارکت در دولت، اداره درست کشور و اصلاح امور جامعه هم به عنوان حق و هم به عنوان تکلیف تأکید فراوان شده است. مطابق آیات شورا و نیز این آیه که «خدا حال و وضع هیچ قومی را دگرگون نخواهد کرد مگر آنکه خود آن قوم بخواهد و تغییر کند» و همچنین حدیث نبوی «کلکم راع و کلکم مسوول عن رعیت» مشارکت انسان ها (مسلمانان سرنوشت جامعه، واجب است. به تبع آن، تحقق و تشکیل اجزا و واحدها و نهادهای جامعه مدنی مانند احزاب، جمعیت ها، تشکل های صنفی و انجمن ها و نهادهای مردمی که جلوه های مشارکتند، مقدمه واجب تلقی شده و در حد امکان واجب می شوند. همان طور که قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز در اصول سوم، ششم، هفتم، هشتم، بیست و نهم، پنجاه و ششم، پنجاه و نهم و یکصد و چهارم به مشارکت مردم در امور تصریح دارد. وجود همین قوانین به ویژه فصل حقوق ملت نشانگر ظرفیت آن برای پذیرش مشارکت های مردمی در مدیریت جامعه است. سازمان های مردم نهاد با جلب مشارکت های عمومی مردم و ایجاد انگیزه در آنان به منظور رفع مسائل و مشکلات اجتماعی، زمینه و بستری را برای تسهیل در اجرای سیاست ها و تصمیم گیری های نظام سیاسی فراهم می آورند.

سازمانهای مردم نهاد با توجه به نقش واسطه گری خود همواره مهمترین گروهها جهت انعکاس مسائل و مشکلات به مسئولین بوده اند که باتوجه به وجود مسائل متعدد و از سویی توان تخصصی تشکل های مردمی قطعاً فراهم سازی شرایط فعالیت برای آنان نتایج موثری را در این حوزه رقم خواهد زد.

سمن ها و آسیب های اجتماعی

در سلامت اجتماعی هر جامعه را باید درگروی همکاری و مشارکت تمامی ارکان جامعه دانست که دولت به تنهایی قادر به مقابله با آسیبهای اجتماعی نبوده و رفع این مسئله نیازمند همکاری گسترده مردم در تمامی سطوح پیشگیری و درمان آن است. البته بهتر است این موضوع از طریق سازمان های مردم نهاد باتوجه به واسط بودن آنان میان دولت و مردم و نیز فعالیت های تخصصی شان صورت پذیرد. نقش مطالبه گری سازمان های مردم نهاد آنان را قادر خواهد ساخت با بالابردن حساسیت مردم و بالاخص مسئولان این هدف را به واقعیت نزدیک ساخته و تحولی اساسی در این حوزه پدید آورند. پیشگیری، کنترل و کاهش آسیب های اجتماعی منجر به تقویت سرمایه اجتماعی یکی از کارکردهای اساسی سازمان های مردم نهاد است. سمن ها می توانند به عنوان واسط میان دولت و جامعه نقش خود را در این زمینه به درستی ایفا کرده و قدم های اصولی در این میان بردارند که البته لزوم حمایت اساسی دولت و برنامه ریزی جهت تقویت و ارتقای سطح

کیفی به تناسب سطح کمی آن ضروری است. نیت خیرخواهانه، انسان‌دوستانه و داوطلبانه بودن از جمله مشخصات بارز سازمان‌های مردم‌نهاد است که رسالت آنان را در این زمینه خطیر ساخته است بنابراین می‌توان گفت سمن‌ها، سفیران و بازوان دولت در اجرای برنامه‌های فرهنگی در جامعه بوده و خواهند توانست با شناخت دقیق متأثر از برقراری ارتباط با مردم نقش موثری را در کاهش آسیب‌های اجتماعی و فرهنگ سازی آن ایفا کنند. سمن‌ها مجموعه‌هایی نیاز محور هستند

ویژگی های سازمان های مردم نهاد

۱- غیر دولتی بودن

به این معنی که این سازمانها براساس یک تصمیم دولتی تاسیس نمی‌شوند؛ بلکه با انگیزه و ماهیتی کاملاً غیر دولتی شکل می‌گیرند. اشخاص حقیقی یا حقوقی خصوصی مؤسس آنها می‌باشند و سازمان جزئی از تشکیلات بدنه عمومی دولت دانسته نمی‌شود .

۲- غیر انتفاعی بودن

به این معنی که دستیابی به درآمد و سود هدف نهایی سازمان تلقی نشود و در صورتیکه فعالیت درآمد زایی را دنبال کند کلیه درآمدهای حاصله صرف هزینه‌های مربوط به فعالیت‌ها و اهداف سازمان گردد. تصمیم اولیه و یا هرگونه رویکرد آنها به سوی فعالیت اقتصادی تنها با یافتن سود انحراف اساسی از مسیر صحیح می‌باشد. نهادهای مردمی به مفهوم واقعی کلمه همیشه غیرانتفاعی است و با بالابردن کیفی و کمی فعالیتهای خود به جذب کمک‌های مردمی حتی دولت می‌پردازد.

۳- خود جوش بودن و تمایل به استقلال

به این معنی که این سازمانها سعی می‌کنند برای تحقق اهداف خود تا حد امکان از درجه استقلال بالایی برخوردار باشند سازمانهای مردم‌نهاد بایستی خود جوش و برآمده از مردم باشد یعنی مردم خود به این نتیجه برسند که با حرکتی دسته جمعی هرچند در اندازه کوچک، با جمع‌آوری از منابع ملی و بین‌المللی و نیز نیروهای انسانی علاقمند گره‌ای از مشکلات جامعه بگشایند.

۴- داشتن هدف مشخص

زمینه فعالیت سازمانها متناسب با اهداف آنها مشخص است ، معمولاً هر سازمانی یکی از اهداف علمی ، بهداشتی ، خدماتی، زیست محیطی ، فرهنگی ، اجتماعی ، ادبی ، ... را دنبال می‌کند. ماهیت اینگونه نهادها ، برقراری تماس‌های مداوم با مسئولان و مردم ، بالابردن آگاهی عمومی ، شناسایی و همکاری با نهادهای همفکر، نظارت و شناسایی نقاط ضعف تشکیلات دولتی تلاش برای رفع آنها با بکارگیری مهارت‌های خاص خود از راه مشورت دادن به قانون‌گذاران و سیاست‌گذاران ، اجرای داوطلبانه قوانین شانه‌به‌شانه مجریان دولتی و جمع‌آوری ، نگهداری و استفاده از اطلاعات است .

کارکرد سازمانهای مردم نهاد

یک سازمان مردم‌نهاد برای رسیدن به اهداف مورد نظر خود از شیوه‌ها و روشهای متفاوتی بهره می‌گیرد که می‌توان آنها را در هشت مورد دسته‌بندی و بررسی نمود که عبارتند از :

۱- جمع‌آوری ، ارزیابی و انتقال اطلاعات

یکی از کارکردهای مؤثر و مشخص سازمانهای مردم‌نهاد ، حد واسط بودن بین دولت و جامعه است کسب اطلاعات از دولت و انتقال آن به شاخه‌های پائین تر ، یعنی تک تک افراد جامعه و با برعکس آن به شاخه‌های پائین تر – یعنی تک

تک افراد جامعه و یا برعکس آن یعنی جمع آوری اطلاعات در چارچوب موضوع فعالیت و ارائه آن به دولت می تواند بصورت یک تعامل فی ما بین و از کارکردهای اساسی یک سازمان مردم نهاد در توسعه فرهنگی و اجتماعی به شمار آید.

۲- ارائه پیشنهاد به دولت

بسیاری از سازمانهای مردم نهاد تلاش می نمایند تا با ارائه راهکارهای اجرایی و یا تئوریک در زمینه های موضوعی مختلف به دولت کمک نمایند، این عمل ضمن اینکه می تواند دولت را در پیشبرد اهداف و سیاست هایش کمک نماید باعث ایجاد تعامل بر پایه اعتماد بین دولت و نهادهای غیر دولتی می گردد. به عنوان مثال سازمانهای مردم نهاد با ارائه و انجام پروژه های خرد و کلان در موضوعات مختلف دولت را در رسیدن به هدف مبتنی بر توسعه پایدار کمک می نماید.

۳- اقدامات حمایتی و وکالتی

یکی از کارکردهای مؤثر و رایج در سازمانهای مردم نهاد ، انجام اقدامات حمایتی به اشکال مختلف و ارائه خدمات به فرد فرد جامعه می باشد . این امر با اهداف بشر دوستانه اتفاق می افتد و سازمانهای مردم نهاد را در شمار نهادهای حمایتی در یک جامعه قرار می دهد .

۴- آموزش ، پژوهش و انجام مطالعات

سازمانهای مردم نهاد در کنار نهادهایی که رسماً به این کار اشتغال دارند می توانند در مقیاس هایی کوچکتر به آموزش گروه هایی از جامعه پردازند که فرصتی برای بهره مندی از آموزشهای رسمی جامعه ندارند و یا نوع آموزش به گونه ایست که نهادهای رسمی آن را تامین نمی کنند به عنوان مثال سازمانهای مردم نهادی که با موضوعات خانواده یا تربیتی فعالیت می کنند می توانند با آموزشهای مناسب و مورد نیاز در حوزه خانواده به رشد و ارتقاء سطح بینش والدین به منظور تحکیم بنیان خانواده ها کمک نمایند از سویی دیگر عنصر پژوهش و تحقیق نیز از اصول اساسی توسعه یک جامعه به شمار می رود، سازمانهای مردم نهاد می توانند با تشکیل گروه های کارشناسی رسمی در محیط های مورد نیاز جامعه دست به پژوهش های کلی و یا موردی زده و نتایج آن را در اختیار بخش دولتی مربوط به آن قرار دهند و یا به اطلاع عمومی برسانند .

۵- ایجاد تشریک مساعی

برخی از سازمانهای مردم نهاد با ارائه راه کارهای اجرایی و یا نظری به برخی از افراد و یا حتی دولت در انجام برنامه ها و یا پروژه هایی منطبق با اصول اساسنامه ای خود کمک نموده و با آنان همکاری دارند .

۶- جمع آوری و ارائه کمک های حقوقی و بشردوستانه :

یکی از مسائل که همواره جوامع انسانی با آن درگیر هستند معضلات اجتماعی از قبیل فقر ، مصرف مواد مخدر ، شیوع برخی بیماریها ، اشاعه فساد و بی بند و باری ، معضلات زیست محیطی ،تنش های اجتماعی ، فقر فرهنگی ، فاصله های زیاد طبقاتی ، فقدان فرهنگ مناسب شهر نشینی و صدها مورد دیگری باشد که اگرچه نهادها و سازمانهای دولتی و رسمی ، به منظور غلبه بر این معضلات همواره برنامه ها و سیاست هایی را اعمال می نمایند و بودجه هایی را سالانه مصروف این بخش می سازند اما نقش مشارکتی سازمانهای مردم نهاد و تشکلهای محلی می توانند ، کمک مؤثری در این راه باشند.

۷- کارکرد روانی تبلیغاتی :

این روش به ویژه از سوی سازمانهای حقوق بشری و زیست محیطی مورد استفاده قرار می گیرد ، انتشار خبرنامه های ، برگزاری نشست ها و سخنرانی ها در جلسات سازمانهای دولتی و غیردولتی در مورد موضوعی خاص ، این کارکرد را عینیت می بخشد

بنابراین در یک جمع بندی کلی می توان برای سازمانهای مردم نهاد کارکردهای زیر را بیان نمود:

- اطلاع رسانی و آگاه سازی عمومی و آموزش
 - جلب مشارکت های مردمی در زمینه های مختلف و متناسب با اهداف سازمان و بسیج عمومی
 - ایجاد گسترش و تقویت هماهنگی بین بخش های دولتی و مردم
 - گسترش نظارت عمومی
 - ارزیابی پروژه ها و فعالیتهای عمومی
 - افزایش بهره وری در استفاده از منابع
 - ارائه راهکارها و پیشنهادهای به دولت به منظور کمک به رفع مشکلات و نارسایی ها
 - پایداری در تولید و مصرف منابع طبیعی و محیط زیست (بیابان زدایی ، درخت کاری)
 - منابع تولید (بازاریابی ، بهره برداری پایدار ، توسعه ، حفظ)
 - ارائه خدمات به بخش عمومی جامعه و بخش دولتی (امداد رسانی ، امور خیریه ای ، بهداشتی و انجام پروژه های تحقیقاتی به همکاری با بخش دولتی در اجرای پروژه ها)
 - همکاری با ارگان های دولتی : اقدامات مشترک برای پیشبرد برنامه ها
- لازم به ذکر است که دامنه فعالیت سازمانهای مردم نهاد، متناسب با امکانات و تجهیزات ، منابع انسانی و اهداف آن متفاوت است برخی از آنها تنها در سطح استان یا شهرستان ، برخی در گستره ملی و برخی دیگر نیز فراتر از آن و سطوح بین المللی فعالیت می کنند.

توضیحات در خصوص نحوه استفاده از معافیت مالیاتی:

سازمان های مردم نهاد پس از اخذ پروانه فعالیت و ثبت حقوقی ، جهت استفاده از معافیت مالیاتی باید به دفاتر سازمان امور مالیاتی مربوطه مراجع نموده و اقدام به تسلیم اظهار نامه مالیاتی نمایند. پس از تسلیم اظهار نامه مالیاتی به همراه مدارک مثبت دال بر فعالیت عام المنفعه و غیر انتفاعی مثل اساسنامه و پروانه و سند ثبت سازمان، کارشناسان سازمان امور مالیاتی پس از بررسی و تایید فعالیت غیردولتی و عام المنفعه و غیر انتفاعی سمن، نسبت به صدور معافیت مالیاتی برای سازمان مردم نهاد اقدام می گردد .

نکته مهم

عدم مراجعه سمن به دفاتر امور مالیاتی و عدم تسلیم اظهار نامه مالیاتی به منزله تخلف تلقی شده و منجر به تعیین بدهی برای سمن از سوی دفاتر امور مالیاتی خواهد شد. لذا سازمان های مردم نهاد جهت استفاده از معافیت مالیاتی حتما باید نسبت به ارایه اظهارنامه مالیاتی اقدام نمایند.

چه دستگاه هایی مجوز سازمان مردم نهاد می دهند:

مجوز فعالیت سازمانهای مردم نهاد در سطوح ملی، استانی و شهرستانی از طریق وزارت کشور، استانداری و فرمانداریها، اداره کل بهزیستی، ناجا و ورزش و جوانان صادر میگردد.

چگونه می توان سازمان مردم نهاد/سمن ثبت کرد؟

روند تاسیس سمن بسیار ساده بوده و نیاز دارد موارد ذیل رعایت گردد:

۱- مشارکت نه نفر که حداقل دو نفر از آنها دارای تخصص در موضوع فعالیت باشند .

۲- مراجعه به سایت <http://saman.moi.ir> و تکمیل تقاضانامه الکترونیکی

۳- دریافت تأیید اولیه از مرکز، اداره یا واحد مربوطه.(توسط مسئولین ثبت نام کننده به شماره همراه شما پیامک خواهد شد).

۴- اعلام مشخصات کامل مؤسسين سمن و تکمیل اساسنامه در سایت مذکور ، مطابق فرم موجود در سایت.

۵- تحویل مدارک مورد نیاز (جهت مشاهده به سایت مراجعه شود) به دبیرخانه هیأت نظارت بر تشکل های غیردولتی.

۶- بررسی درخواست تأسیس سمن توسط هیأت نظارت بر تشکل های غیر دولتی و مراجع ذیصلاح وفق قانون.

۷- معرفی به سازمان ثبت اسناد جهت ثبت سمن پس از تایید هیأت نظارت و اخذ شماره ثبت سمن جهت صدور پروانه فعالیت.

۸- دریافت پروانه فعالیت سمن و آغاز به فعالیت طبق اهداف اساسنامه.

در چه زمینه هایی می توان سمن ثبت کرد؟

متقاضیان می توانند در حوزه های ذیل با توجه به علاقه و تخصص اعضا و نیاز استان اقدام به تشکیل سمن نمایند:

۱- امور اجتماعی

۱-۱) پیشگیری از آسیب های اجتماعی

۱-۲) رفاه اجتماعی و ارتقای مهارتهای اجتماعی

۱-۳) امور خیریه و نیازمندان

۱-۴) امور زنان و خانواده

۱-۵) امور کودکان

۶-۱) امور جوانان

۷-۱) حقوق شهروندی

۲- امور فرهنگی

۱-۲) ترویج ارزش ها و فرهنگ اسلامی

۲-۲) ایثار و شهادت

۳-۲) دفاع مقدس

۴-۲) هنر

۵-۲) میراث فرهنگی و گردشگری (اعم از مادی

و معنوی)

۶-۲) زیر ساخت های فرهنگی

۳- بهداشت و درمان

۱-۳) توسعه بهداشت عمومی

۲-۳) بهداشت محیط

۳-۳) دارو و درمان بیماران

۴-۳) امداد و نجات

۵-۳) زیر ساخت بهداشت و درمان

۴- محیط زیست و منابع طبیعی

۱-۴) محیط زیست

۲-۴) منابع طبیعی

۵- عمران و آبادانی

۱-۵) کمک به عمران و آبادانی

۶- فن آوری

۱-۶) فن آوریهای نوین تعامل با مراکز علمی

۷- امور بین الملل

۱-۷) مهاجرین

۲-۷) حفظ صلح

۳-۷) انجمن های دوستی

۷-۴) سازمانهای بین الملل

۸- امور زیر ساختی توسعه

۸-۱) توسعه انسانی و اقتصادی

۹- ورزش

۹-۱) امور ورزش

۱۰- اقوام

۱۰-۱) اتحاد اقوام و کمک به انسجام و وحدت ملی

جهت ثبت سمن در شهرستان ها با فرمانداری ها تماس حاصل نمایید.